

FORGÓSZÁRNYAS 01 REPÜLŐGÉPEK

Gausz Tamás
Budapest, 2014

Figyelem:

A következő képeken
közölt ismeretek az
előadásokon
elhangzottakkal együtt
képeznek
érthető és tanulható
egységet!

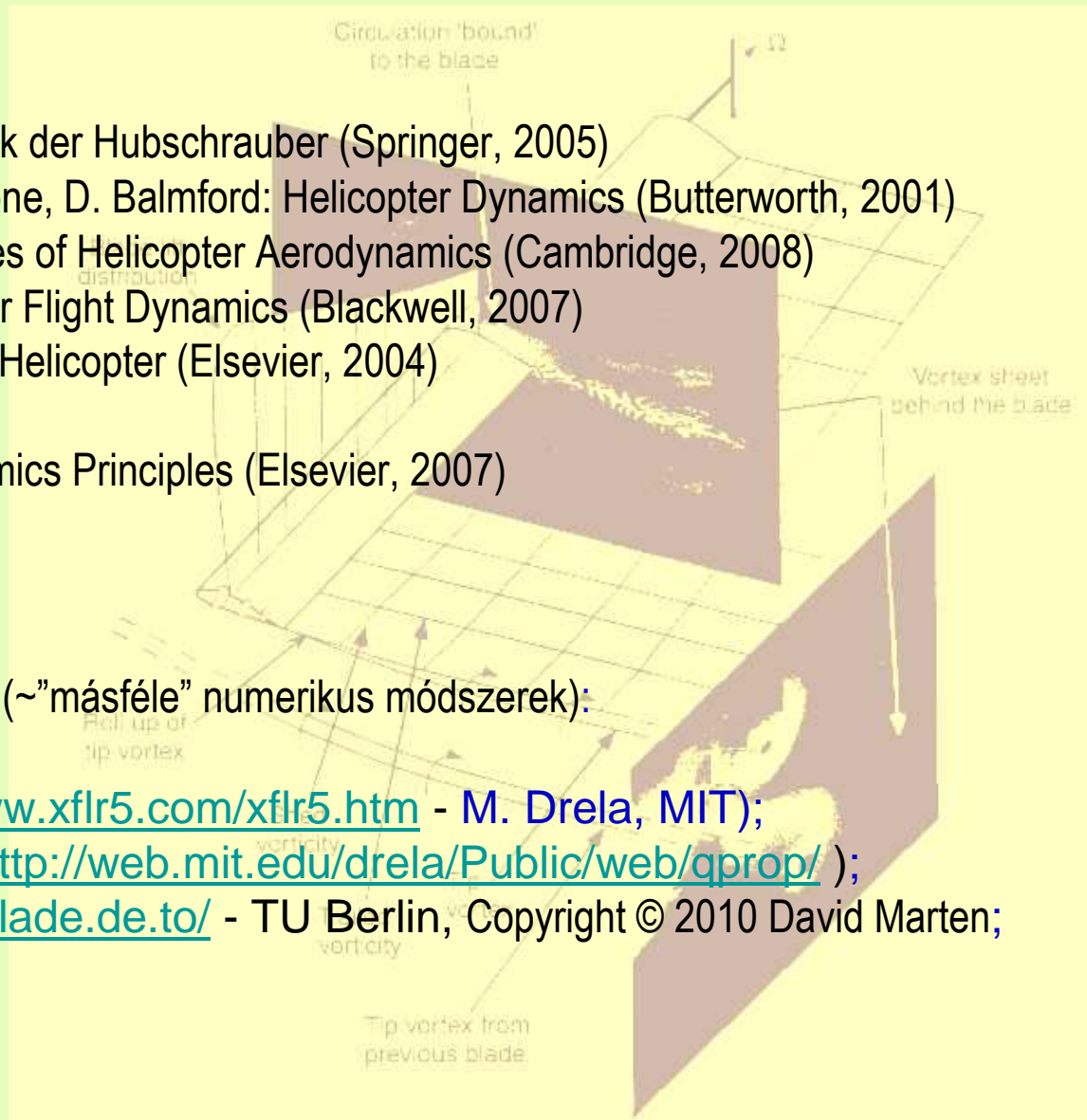

Könyvek

- W. Bittner: Flugmechanik der Hubschrauber (Springer, 2005)
A.R.S. Bramwell, G. Done, D. Balmford: Helicopter Dynamics (Butterworth, 2001)
J.G. Leishman: Principles of Helicopter Aerodynamics (Cambridge, 2008)
G.D. Padfield: Helicopter Flight Dynamics (Blackwell, 2007)
J. Watkinson: Art of the Helicopter (Elsevier, 2004)
- M.V. Cook: Flight Dynamics Principles (Elsevier, 2007)

Néhány szabad szoftver (~"másféle" numerikus módszerek):

- xflr5 (<http://www.xflr5.com/xflr5.htm> - M. Drela, MIT);
- qprop és qmil (<http://web.mit.edu/drela/Public/web/qprop/>);
- qblade <http://qblade.de.to/> - TU Berlin, Copyright © 2010 David Marten;

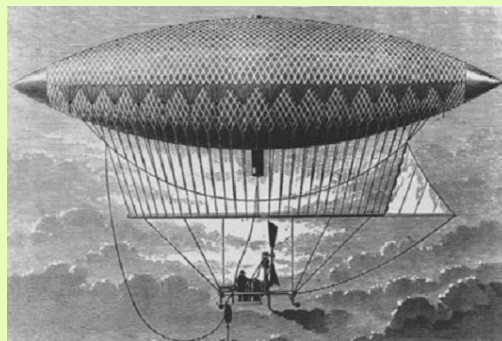

Légijárművek – levegőnél könnyebb;
– levegőnél nehezebb;

Joseph és Etienne Montgolfier,
Globe Aerostatique
1783 június 5.

1852:
Henry Giffard gőzgépet
szerelt a kúpos ballonja
alá.

1900:
elkészült az első Zepplin
léghajó.

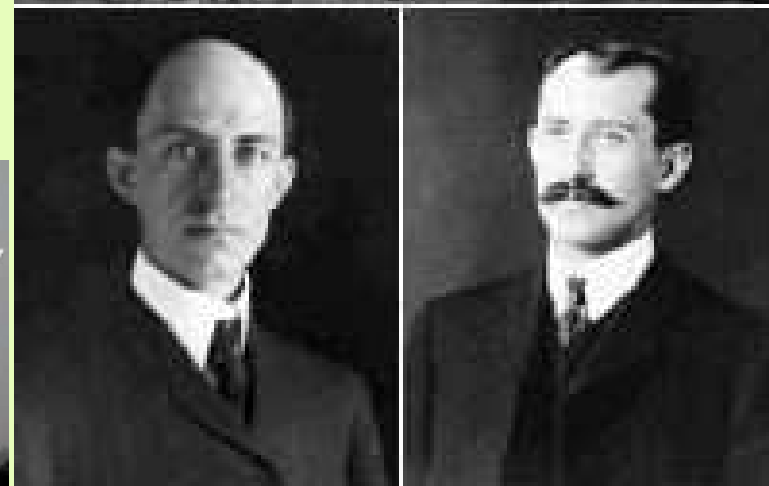
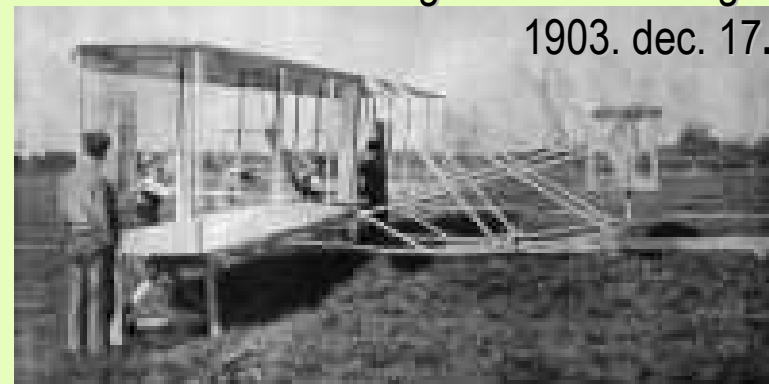
Légijárművek – levegőnél könnyebb;
– levegőnél nehezebb:

- merevszárnyú repülőgépek;
- forgószárnyas repülőgépek;
- hajlékony szárnyú repülőeszközök;
- egyéb (pl. csapkodó szárny);

Otto Lilienthal
(1848-1896)
és
Gustav Lilienthal
(1849-1933)
1891-ben 25 m-es siklás Drevitzben

Orville Wright és Wilbur Wright
1903. dec. 17.

Légijárművek – levegőnél könnyebb;
– levegőnél nehezebb:

- merevszárnyú repülőgépek;
- forgószárnyas repülőgépek;
- hajlékony szárnyú repülőeszközök;
- egyéb (pl. csapkodó szárny);

Siklóernyő

Sárkányrepülő

Légijárművek – levegőnél könnyebb;
– levegőnél nehezebb:

?!

- merevszárnyú repülőgépek;
- **forgószárnyas repülőgépek;**
- hajlékony szárnyú repülőeszközök;
- egyéb (pl. csapkodó szárny);

Helikopter

Autogíró

Légijárművek – ember nélkül (UAV, ...)

Nagyméretű,
klasszikus
helikopterhez
hasonló
repülő eszközök

Quadrotor

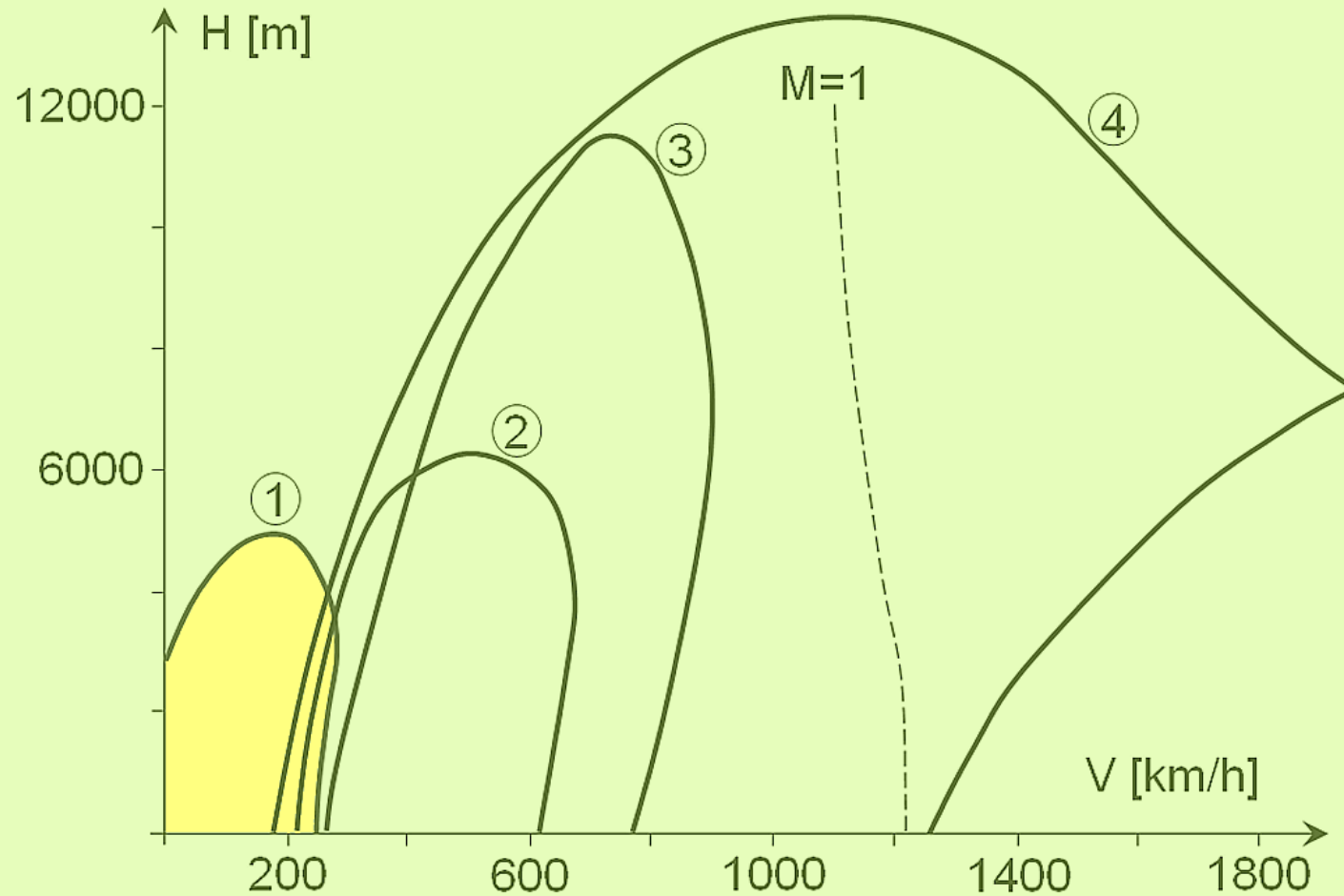
Légijárművek - különlegességek

És még nagyon sok más.....

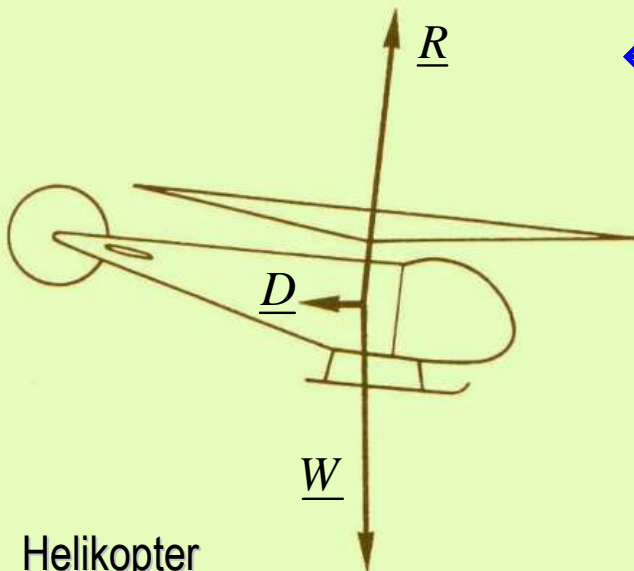
A repülési formák összehasonlítása

- 1 – MD AH-64D helikopter;
- 2 – Lockheed C130J (cargo AC);
- 3 – A 300 (subsonic transport AC);
- 4 – Lockheed F16/C (supersonic fighter).

Helikopter ← → autogíró

Helikopter

(MBB Bo-108)

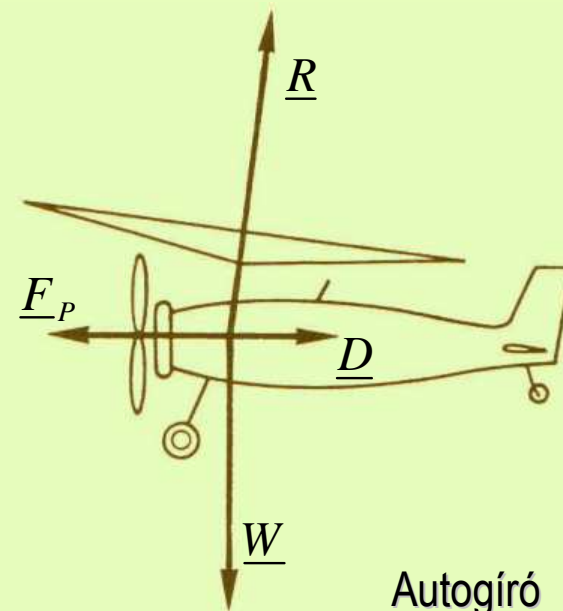
← A forgószárny áramlási viszonyai erősen változnak →

← Nyomaték kiegyenlítés

← Lebegés, függőleges le- és felszállás

Rövid fel- és leszállási út →

← Gazdaságtalan →

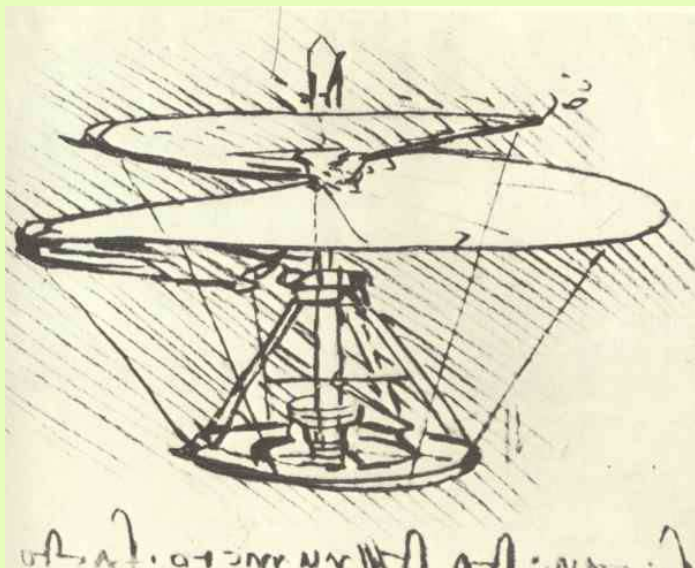
Autogíró

Rövid történelem

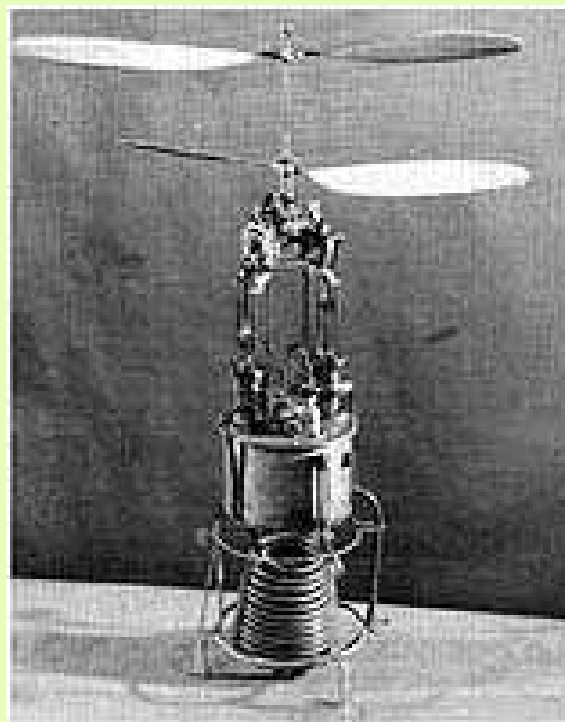
Leonardo (1475 - 1483)

Berliner (~ 1908);
Szikorszkij (Sikorsky) – Jurjev (1909 ~ 1910)
Petróczy – Kármán – Zurowetz PKZ-1
(1917, koaxiális elrendezés)

D'AmeCourt (1863)

Bréguet – Richet
„Quadrotor”

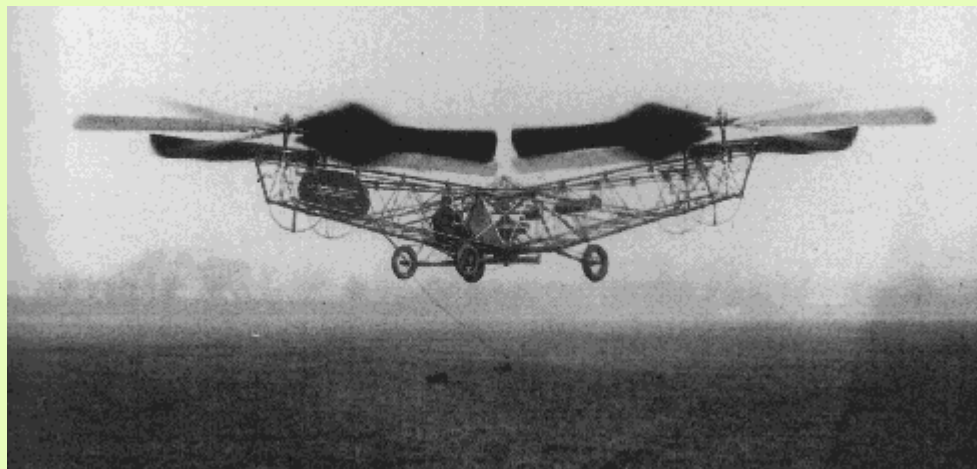
(~ 1907)

[az első, embert is
emelő helikopter]

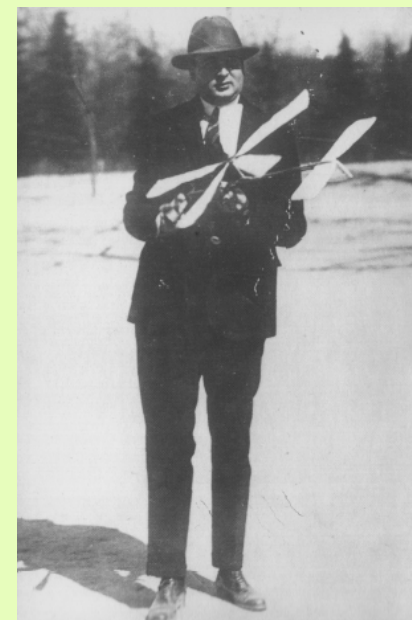

Rövid történelem

de Bothezat (~1923)

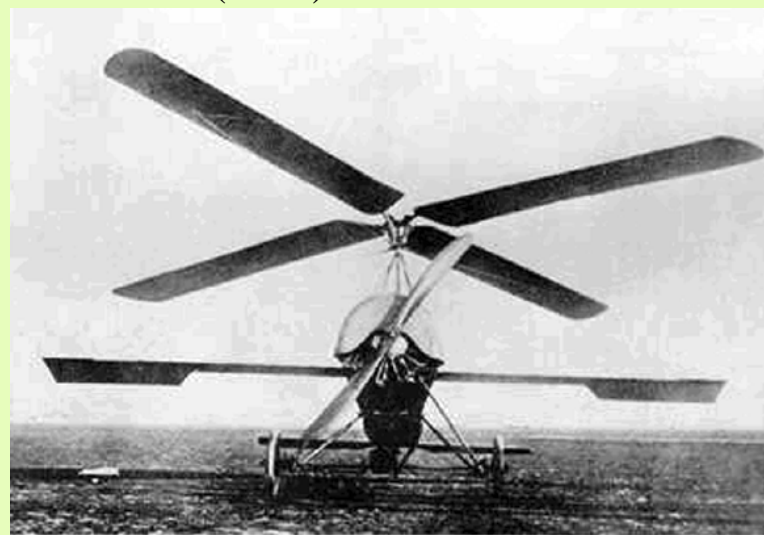
[kb. az első tényleg repülő
helikopter]

Cierva (1920)

Cierva C-4 (1923)

Hafner (~1920)

Rövid történelem

AH-3 repülése

Asbóth Oszkár
(1891-1960)

(Itt már
légcsavar
is van!)

AH-4

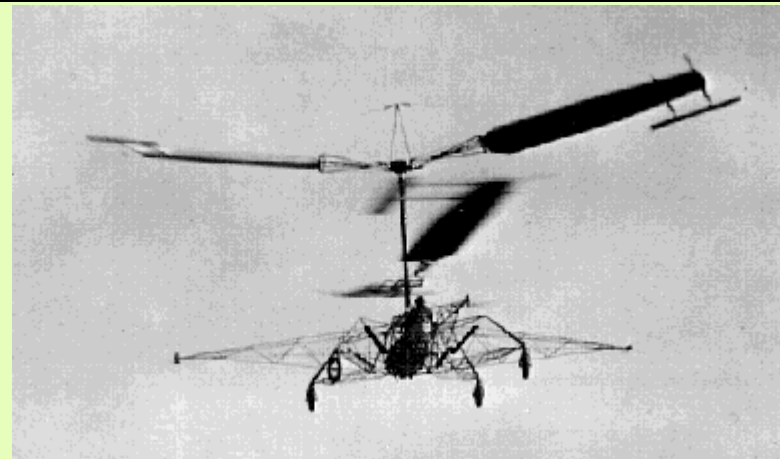

Rövid történelem

Jurjev – Cseremuhin (1930) CAGI 11-ЭА

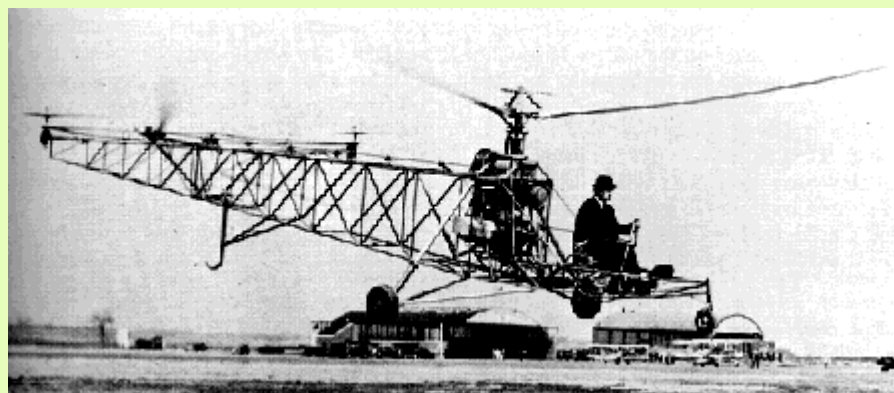
D'Ascanio (1930) az első FAI rekordok

Focke – Achgelis (1937)

*Flettner
(1938)*

Sikorsky (1938) VS 300

Rövid történelem

Jak-24 tandem helikopter

Sikorsky R-4 (1943)

Magyar vonatkozások

SOH - 01 Samu Béla, Orosz Jenő és Hatházi Dániel
hat lapát, tehetetlenségi-stabilizátor (1950~60)

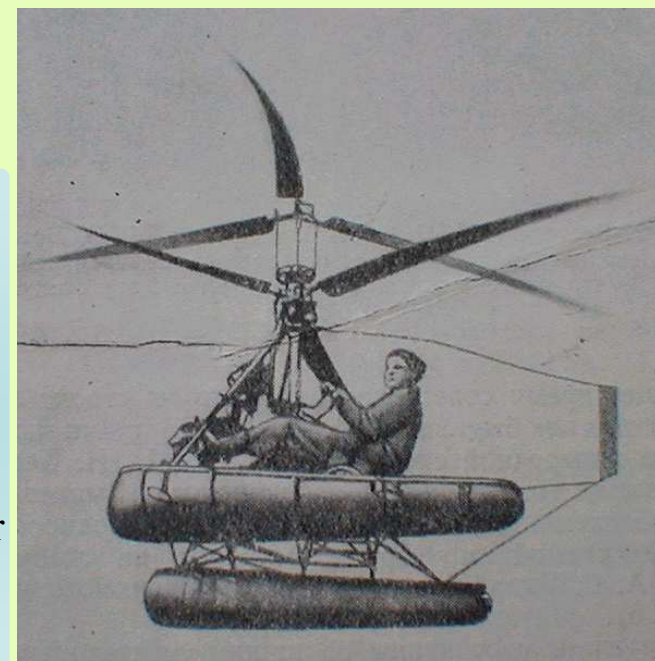
Próbálkozások: Müller Vilmos ~1960

Esztergomi autogíró

Szolnok – autogíró + reaktív-rotoros helikopter

RAF autogíró építés

Mások → jelenkor!

Rövid történelem - jelenkor

Skycruiser SC-200

Dora

Hungarocopter – ultrakönnyű helikopter

Balassa Gy.

Általános elrendezések

Egyrotoros – farokrotoros

Átmetsző rotoros

Koaxiális rotorelrendezés

Farokrotor nélküli

Tandem rotoros

Egymás melletti rotorok

Nyomaték kiegyenlítés!

Általános elrendezések – egyrotoros, farokrotoros helikopter

A leggyakoribb az egyrotoros, farokrotoros helikopter

A főrotor reakció -
nyomatéka

A főrotor forgásiránya

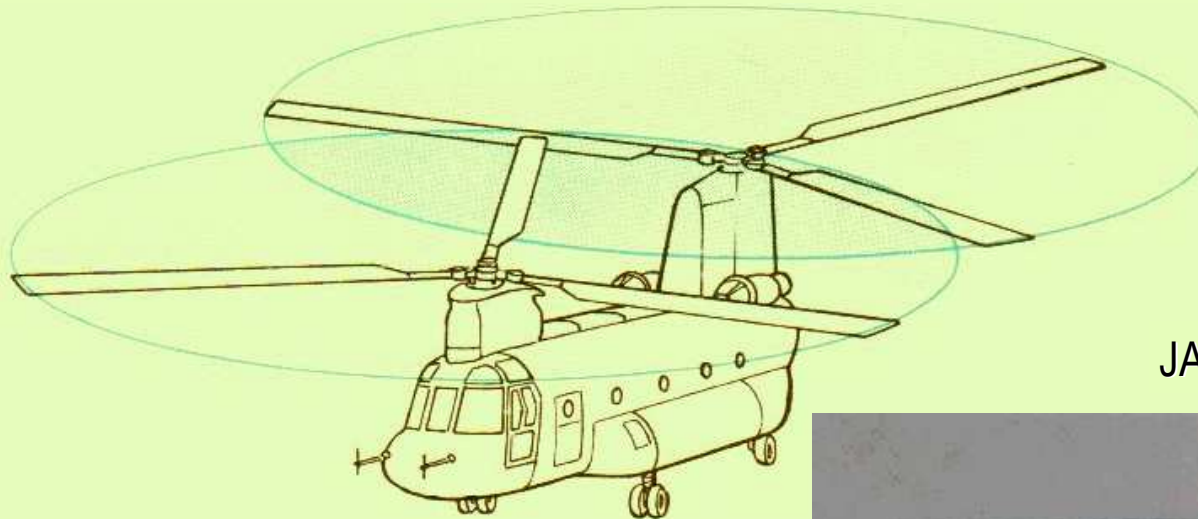
A farokrotor
vonóereje

Nyomaték-
kiegyenlítés

Általános elrendezések – tandem rotoros helikopter

JAK 24-es tandem rotoros helikopter

A két rotor együttes
ill. differenciált hajtása → .....

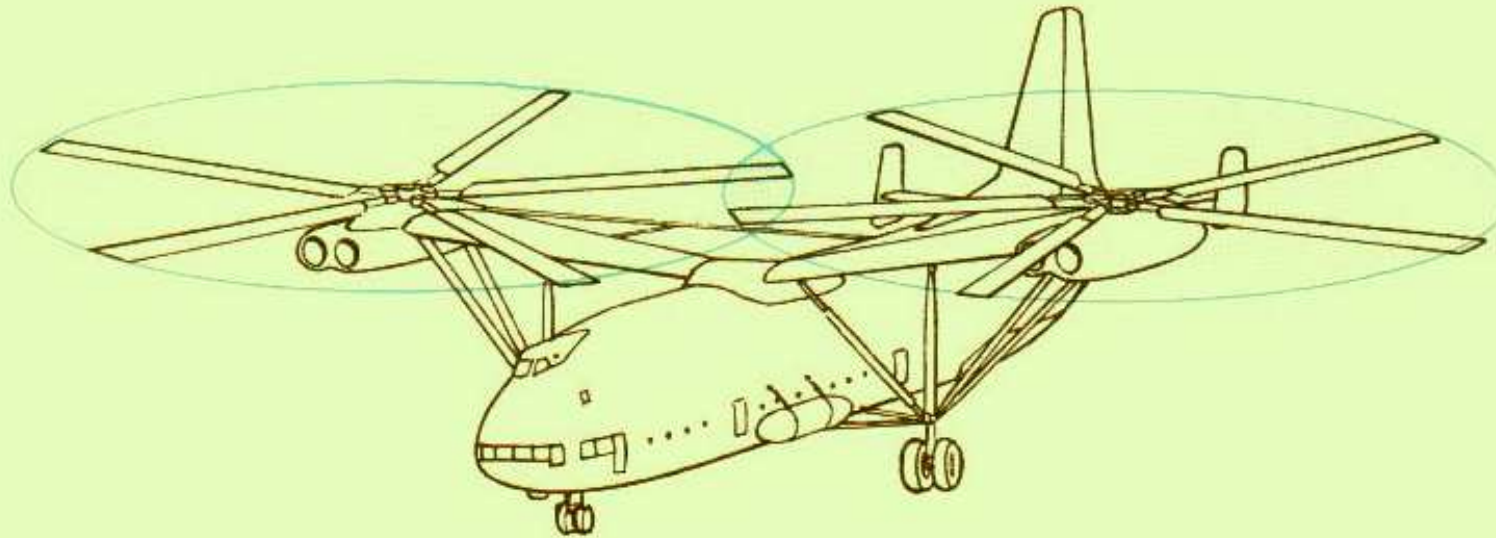

Boeing CH47 Chinook

Általános elrendezések – egymás melletti rotorok

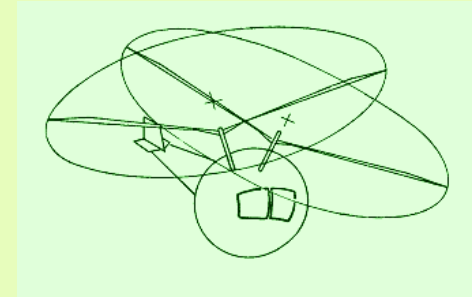
A két rotor együttes hajtása →.....

MIL Mi-12

Általános elrendezések – átmetsző rotoros helikopter

A két rotor együttes hajtása;
Szervo-kormánylapok

Kaman K-MAX

Általános elrendezések – koaxilális rotorelrendezés

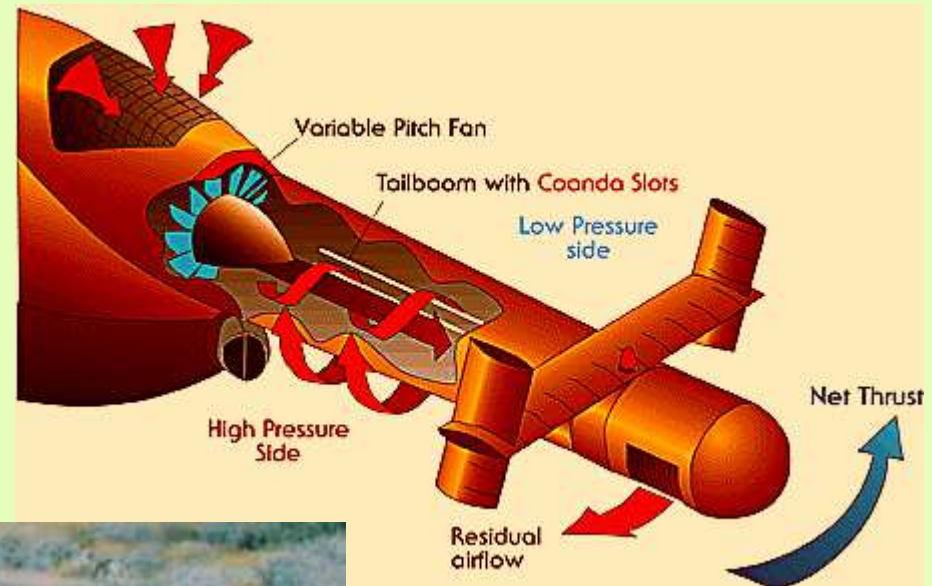
Ka - 52

Ka - 26

Általános elrendezések – farokrotor nélküli helikopter

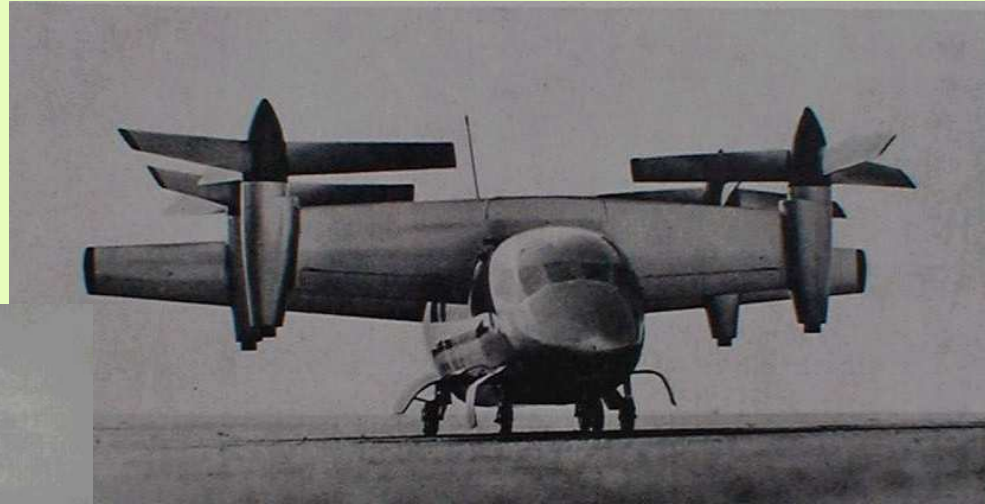
NOTAR – MD500

Általános elrendezések – dönthető rotor / dönthető szárny

VFW Fokker VC - 400

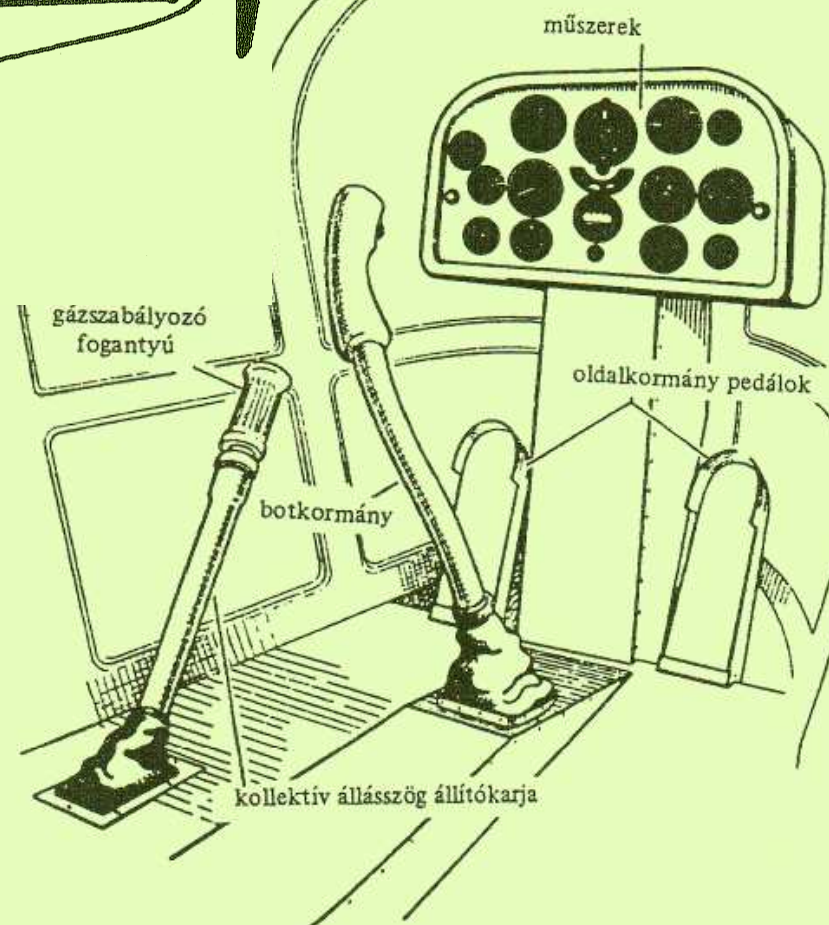
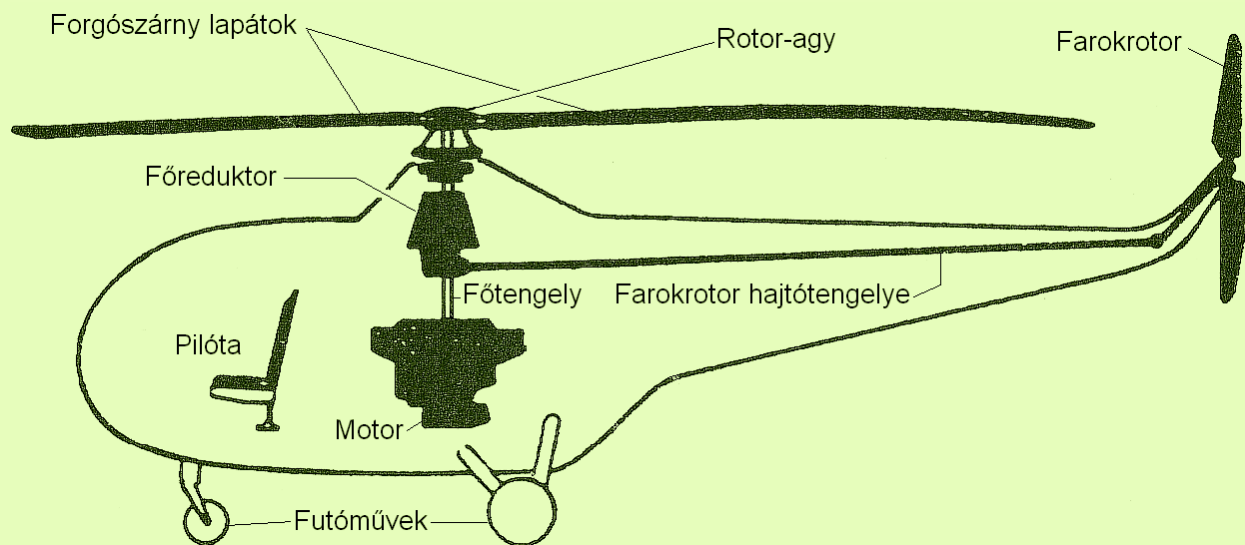
V22 - Osprey

B-B 609

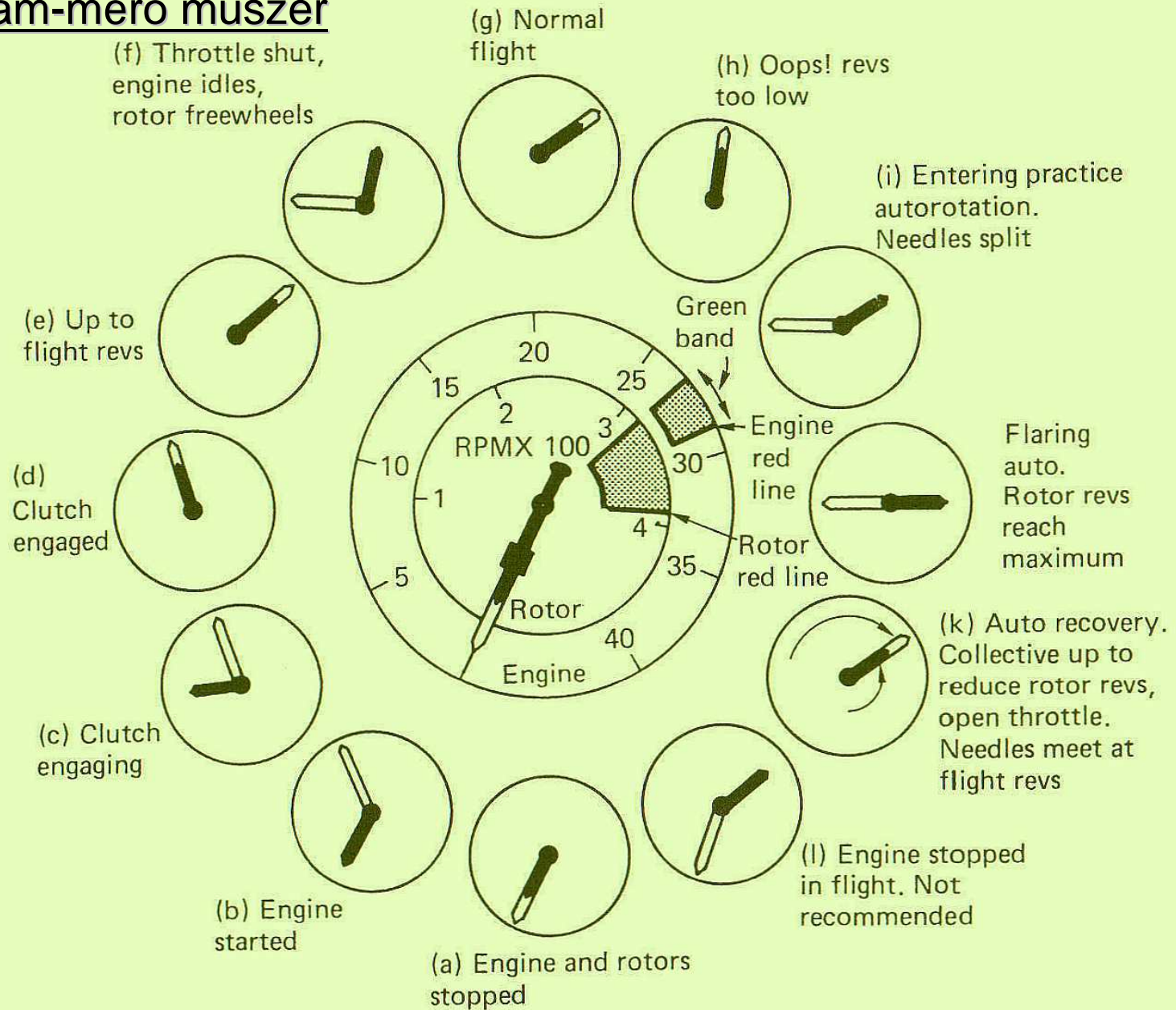
Általános elrendezések – az egyrotoros, farokrotoros helikopter fő részei

és a pilótafülke (egy igen egyszerű) kialakítása:

A fordulatszám-mérő műszer

Köszönöm a figyelmet!